FİRAVUN

(geleneğe karşı çıkan uyarıcılara zulmeden
tâğutların sembol ismi)

Kur'an'ın en önemli kavramlarından biridir. Denebilir ki, Kur'an, insan hayatından silip atmak istediği her olumsuzluğu bu tipin kişiliğinde kristalleştirmiştir. Bunun içindir ki, Firavun, tarihsel kişiliği ile de sembolize ettiği anlamlarla da, peygamberlerin getirdiği mesajın yok edilmesi için savaşan zihniyetlerin ve güçlerin önderi olarak önümüze konmuştur.

Unutulmamalıdır ki, Kur'an, hayrın ve şerrin büyük temsilcilerini, sembol şahsiyetleriyle öne çıkarmakta, onların tarihsel kimlikleri üzerinde faza durmamaktadır; hatta hiç durmamaktadır. Tarihsel kimliğe fazla önem verilmesi, bu kişiliklerin sembolize ettikleri değerlerin (hayır veya şer) gözden kaçırılmasına ve bunun da o değerlere yüklenen anlamların insan hayatında gerektiği gibi algılanmamasına yol açacağı kuşkusuzdur. Kur'an, bu riski önlemek istemiş, hayır ve şerrin sembolü olacak isimlerin tarihsel kimliklerini değil de sembolize ettikleri değerlerin öncüsü olan kimliklerini öne çıkarmıştır. Hatta Kur'an'a göre, bunların tarihsel isimleri bile önemli değildir. Önemli olan, onların ibret yanları yani oynadıkları rol, hayır veya şer adına yaptıkları icraattır. İsimler ve cisimler yok olup gider ama icraat, kavram ve ide devam eder.

Kur'an, bu 'devam eden'in altını çizmeyi esas almıştır. Ve bu yüzdendir ki, Son Peygamber hariç olmak üzere, hiçbir peygamberin tarihsel kişiliğine ilişkin güvenilir bir bilgimiz yoktur. Hiçbirinin mezarı bile belli değildir. Kur'an isteseydi bu bilgileri de bize kazandırırdı; ama istememiştir. İşin anlamına, idesine, icraat yanına dikkat çekmiştir. Çünkü akıp giden zaman içinde gelecek kuşaklara boyut kazandıracak olan, idelerin tanınması, onlardan ders çıkarılmasıdır. Kur'an bu derse 'ibret' der ve bü-

tün anlatımlarında bu 'ibret'in üstünde durur. Bütün beyyinelerde, insanın dikkati bu 'ibret'e yönlendirilmiştir.

Firavun, işte bu ibret-sembol yanıyla kıyamete kadar ölümsüzdür; asırlardır yaşamaktadır ve insanlığın son gününe kadar da yaşayacaktır. Firavun'un, peygamberlere kafa tutan kimliğinden söz ederken onun 'cesedinin arkadan gelenlere bir ibret olarak korunduğunu' söyleyen ayeti {Yunus, 92) şuraya kadar verdiğimiz bilgilerin ışığında değerlendirmek gerekir. Yunus 92, bize, geleneksel anlayışın turistik iştahlarına malzeme üreten bir bilgi vermek peşinde değildir. Amaçlanan, Firavundaki 'şerrin sembolü olan kimlik'in aktif olarak devam edeceği gerçeğine vurgu yapmaktır.

Firavun kelimesi Kur'an'da 74 kez geçmektedir. Ve bunların tamamına yakını, 'el-ayetü'l-kübra' (en büyük mucize) olan asa ile, yaratıcı isyanı sembolize eden Hz. Musa'nın tebliği münasebetiyledir. Çünkü Firavun, hem gerçek hem de sembolik kişiliğiyle, geleneğin dokunulmazlığını egemen kılan şirk dininin temsilcisidir. Ulül azm bir peygamber olan Hz. Musa karşısında, tarihsel kişiliğiyle, ondan sonraki bütün zamanlarda ise sembol kişiliğiyle...

FİRAVUNLUĞUN DEĞİŞMEYEN ZİHNİYET LÜGATİ

Âl: Eşraf Ve Üstünlerden Oluşan Yakın Çevre:

Firavunun hizmetinde çalışanlar, 'âl' sözcüğüyle ifade ediliyor. Râgıb'ın beyanına göre, âl, 'eşraf ve üstünlerden oluşan yakın çevre' demektir, (bk. *el-Müfredât)* Firavun, şirk dinine dikkat çeken ayetlerde oniki kez kullanılmıştır. (2/49, 50; 3/11; 7/130, 141; 8/52,54; 28/8; 40/28, 45, 46; 54/41) Bunların üçündeki kullanım, de'b (gelenek, âdet) sözcüğüyle yan yanadır. Bu da gösterir ki, Firavun zihniyet ve saltanatların kodaman takımı, değişmesine asla izin verilmeyen şirk geleneklerinin kararlı ve sadık koruyucuları olmuşlardır ve olacaklardır.

Mele': Aynı Görüşte Birleşen, Heybet ve Gösterişleriyle Ürperti Yaratan Ekip:

Bunlar; görüntüleri, mevkileri, imkânlarıyla heybet ve ürperti

yaratan kişilerdir. (Râgıb, el-Müfredât) Belli ki bunların seçiminde ilim, irfan, ahlak, vukuf gibi, insanı yücelten değerlere değil, insan üzerinde ilüzyonist baskılar kuran özelliklere önem verilmiştir. Kur'an'ın sözünü ettiği 'Firavunun büyücüleri' işte bunlardır. Yoksa kobra yılanı oynatan Hint yogileri türünden birileri değil. Musa'nın asası, yani isyanı, işte bu 'büyücüleri' yani güç ve görüntüyle halkı bastıran kodamanları etkisiz kılmıştır. Bu tür ekipleri saf dışı etmenin tek çaresi isyandır. İsyan olmadan kitleleri bu kodamanların büyüsünden koparmak mümkün olmamıştır, olmayacaktır. Kur'an, kendine özgü kelam ihtişamıyla bu gerçeği bize çok etkili biçimde anlatmaktadır.

Mele', firavun, zihniyetlere özgü saltanattan bahseden ayetlerde on küsur kez geçmektedir. (7/103, 109, 127; 8/54; 10/83, 88; 11/97; 20/46; 23/46; 26/34; 28/20,32, 38; 43/46) Bu tabir, bütün saltanatların olmazsa olmaz kodaman ekibini ifade etmektedir. Bunlar, daha çok danışmanlık hizmeti veren meddah, yağcı-yalaka besleme takımıdır. Uç grup oluştururlar:

1. İş ve para ağalan: Karun tip,
2. Yandaş bürokrat: Hâman tip,
3. Kutsallaştınlmış din adamları: Hâman tip.

Kur'an, Ankebût suresi 39-40. ayetlerde, firavun saltanatlarının bu temel destekçilerinin zulmün sürüp gitmesindeki katkılarını âdeta fotoğraflamıştır. Ankebût 39'da, Firavun'nun önüne ve arkasına iki destek kuvvet yerleştirilmiştir: Kanın ve Hâman. Firavun bunların ortasına konmuştur. Ayetteki ifade aynen şöyledir: 'Karun, Firavun, Hâman.' Üçünün ortak yanı, 'kendi benliklerine zulmetmeleri'dir. Beyyinenin tamamını okuyalım:

"Karun'u, Firavun'u, Hâmân'ı da öyle yaptık. Yemin olsun, Mûsa onlara açık seçik kanıtlarla geldiği halde, yeryüzünde büyüklük tasladılar. Ama öne geçemezlerdi. Her birini kendi günahı ile yakaladık. Bazılarının üstüne taş yağdıran bir kasırga gönderdik. Bir kısmını, o korkunç titreşimli ses yakaladı. Onlardan, yere batırdıklarımız da oldu. Bazılarını da boğduk. Allah onlara zulmedecek değildi. Fakat onlar kendi benliklerine zulmediyorlardı." (Ankebût, 39-40)

Karun (servet babaları) ve Hâman (din, kültür ve bürokrasi temsilcileri), Firavun'un bir tür koruyucu zırhı gibi tanıtılmıştır.

Karun ve Hâman kimlerdir ve bunlar neyi sembolize etmektedir? Bu noktada, *'Ebu Zer'* adlı eserimizden kısa bir alıntı yapacağız:

SERVET AZGINLIĞININ SEMBOL İSMİ: KARUN

Karun, servetin bir yıkım aracına dönüşmesini değişik vesilelerle sürekli gündeme getiren Kur'an'ın, ibret tablosu halinde öne çıkardığı sefil, irfansız ve azgın tiptir. (Ayrıntılar için bk. Abdülhalim Mahmud, *Ebu Zer,* 65-71)

Servetle büyümüş gücünü iktidar olanaklarıyla da besleyen Karun, aynen bugünkü kapitalist kodamanlar gibi, kibir ve azmışlığın doruğuna çıkmıştır. Daha da kötüsü, Karun, mutluluk ve huzuru bu gücün ürünü sanmak gibi bir aldanışın da temsilcisi olmuştur. Kur'an, bu habis tipin sefillik ve azgınlığını şu ayetlerle insanlığın idrakine ulaştırıyor:

"Şu da bir gerçek ki, Karun, Musa kavmindendi. Onlara karşı şımarıklık/azgınlık yaptı. Ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını taşımak, dayanışma içinde kuvvetli bir ekibi bile zorluyordu. Kavmi ona şöyle demişti: 'Şımarma, çünkü Allah, şımaranları sevmez! Allah'ın sana verdikleri içinde âhiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana güzel davrandığı gibi sen de güzel davran/Allah'ın sana lütufta bulunduğu gibi sen de lütufta bulun. Yeryüzünde fesat isteyip durma, çünkü Allah, fesat peşinde koşanları sevmez."

"O dedi: 'Bu servet bana, bendeki bir ilim sayesinde verildi.' Peki, o bilmedi mi ki Allah, önceki nesiller içinden ondan kuvvetçe daha zorlu, sayıca daha çok olanları bile helak etmiştir. Günahlarının ne olduğu, günahkârlardan sorulmaz."

"Karun, süsü-püsü içinde toplumunun karşısına çıktı. İğreti hayatı amaçlayanlar şöyle dediler: 'Ah, Karun'a verilenin bir benzeri bize de verilseydi! Gerçekten o, çok nasipli bir adam!' Kendilerine ilim verilmiş olanlar şöyle demişti: 'Yazıklar olsun size! İman edip barışa/hayra yönelik iş yapan kişi için Allah'ın vereceği karşılık daha üstündür. Ama buna, sadece sabredenler ulaştırılır.' Nihayet, Karun'u da sarayını da yere geçirdik. Allah'a karşı kendisine yardım edecek yandaşları da yoktu. Kendi kendisine yardım edebileceklerden de değildi."

"Akşam onun mevkiine/konumuna imrenenler sabah şöyle diyorlardı: 'Vay be! Allah, kullarından dilediğine rızkı açıp yayıyor, dilediğine de ölçüyle veriyor/kısıyor. Allah bize lütufta bulunmasaydı, vallahi bizi de batırmıştı. Demek ki, gerçeği örten nankörler asla iflah olmuyor." (Kasas, 76-82)

Azgın bir servet kodamanı olarak tanıtılan Karun (Tevrat'ta Korah), Abdülhalim Mahmud'un da ifadeye koyduğu gibi, Mısır'da yaşamış çok zengin, çok yakışıklı, çok güçlü ve çok güzel konuşan bir adamdı. Kur'an, onun Musa'nın milletinden biri olduğunu bildirmektedir. İslam kaynaklarında bazı rivayetler onu, Hz. Musa'nın amca çocuklarından biri olarak tanıtıyor. Tevrat'a göre, Karun, Hz. Yakub'un torunlarından biridir. (Tevrat; Çıkış, 6/16, 18, 21; Sayılar, 16/1, 26/9-10, 27/3; Tesniye, 11/6; Mezmurlar, 106/16-18)

Tevrat'ın verdiği bilgiler, bir başka bakımdan daha çarpıcıdır: Karun, Hz. Musa ve Hz. Harun'a karşı çıkarken onları dine saygısızlık, sapıklık, dini kendi keyiflerine uydurmakla suçlamıştır. Dinciliğin, dindarları susturmada kullandığı şeytanî taktikleri öğrenmek bakımından bu da son derece önemli bir noktadır. Kur'an, Karun'un, biriktirdiği servet ve yanına aldığı maddesel güçle, kendi toplumuna hizmet yerine zulmün temsilcisi olan Firavun'a uşaklığı tercih ettiğini bildiriyor ki, hem kapitalist kodaman takımın tarihsel kimlik kartını hem de kapitalizmin tarihsel babalarını tanımak açısından ölümsüz bir tespittir.

Karun, hem mensubu bulunduğu millet olmaları bakımından hem de açıkça ezilen kitle olmaları yüzünden Beniisrail'in yanında yer alması gerekirken, servet ve gücünü daha da pekiştirmeyi ideal edinerek, madde gücünü elinde bulunduran Firavunların yanında yer aldı ve nihayet, Firavun yönetiminin maliye bakanı mevkiine getirildi. Bu tutum da kapitalist kodamanların tipik kişilik özelliklerinden biridir. Tam bu noktada, tarihin en müstesna örneklerinden biri olarak, zalim Emevî ve Abbasî imparatorluklarının yargı ve maliye yönetimlerinin başına getirilmeyi reddeden İmamı Âzam'ı hatırlayalım.

Eğer İmamı Âzam, içinden geldiği ezilenlerin yani Mevâlî'nin çektiklerini göz ardı edip sadece kendisini düşünse ve servetine servet katıp güçlenmek için teklif edilen mevkileri kabul et-seydi, hiç kuşkusuz, bu imparatorlukların zulümlerine âlet

olacak ve tarihe ikinci bir Karun olarak geçecekti. Ebu Hanîfe, tevhit imanının ışığıyla bunu gördü ve hayatı pahasına da olsa zulüm imparatorlarının tekliflerini reddedederk onların yanında değil, karşısında yer aldı. Ve bu tutumuyla İmamı Âzam oldu.

Karun, kişilik ve psikolojisinin tüm yönleriyle kapitali st-kodamanların prototipidir. Karun, içinden geldiği kitleyi, çevreyi, özellikle yoksul ve çaresizleri küçümseyerek, servetinin verdiği imkânları yönetime yalakalık için kullanarak Firavun'un en yakınlarından biri oldu. Kur'an, Firavun melanetine vurgu yaparken Karun'u onun baş destekçilerinden biri olarak kayda geçirmektedir.

SÜRÜLEŞMİŞ HALK, KARUN'LA HARUN'U MUKAYESE EDEMİYOR

Karun'a ahmakça avukatlık yapan Musa dönemi sürüleri Karun'a hesap sorma yerine şöyle vahlanıyorlardı:

"Ah! Karun'a verilenin bir benzeri bize de verilseydi! Gerçekten o, çok nasipli bir adam!" (Kasas suresi, 79)

Yallanıp afyonlanmış bugünkü sürüler de, aynen bunu yapıyor. Şunu hiç söyleyemiyorlar:

"Ey Karunlar! Siz, bu servetlerin size, bilgilerinizin bir karşılığı olarak verildiğini söylüyorsunuz. Peki, Karun'la mücadele eden Harun'un bilgisi Karun'dan daha mı azdı? Demek ki sizin mal ve gücünüz, sizin dehanızın, emeğinizin ürün değil, iblisliğinizin, hırsızlığınızın, Mâûn ihlalleriyle gerçekleştirdiğiniz gasplarınızın ürünüdür."

AFYONLANMIŞ RAİYYE, KİMLERİ NASIL SUÇLUYOR?

Firnavunlarını kendi eliyle yaratan sürüleşmiş kitlelerin, mutlu yarınlar için kendisini uyaranlara, yardakçısı olduğu Karunların hatırı için yönelttiği 'suçlamalar' da Tanrısal kelam tarafından bir büyük mucize halinde önümüze konmuştur. Hz. Lût ve Hz.

Nuh kıssalarını, sevap almak için değil, ibret almak için için okuyanlar bu gerçeği hemen farkederler. Biz bir parçasını verelim: Zalimlere yardakçılık uğruna Tanrı Elçilerine 'posta koyan' yallanıp afyonlanmış yardakçı sürü, Hz. Lût ve arkadaşlarını suçlarken şu dehşet verici gerekçeyi öne çıkarıyordu. Tıpkı bugünün yallanıp afyonlanmış raiyyeleri gibi:

"Lût toplumunun, Lût'u ve arkadaşlarım suçlayan cevabı şunu söylemeleri oldu: 'Çıkarın şunları kentinizden! Çünkü bunlar, temizlik ve dürüstlükte ısrarı sürdüren kişilerdir." (A'raf, 82)

Karunları yaratıp besleyen köle ve yalcı zihniyetin, ebedî kelam tarafından tespit edilmiş 'uşaklık psikolojisi' işte budur.

Dün öyleydi, bugün de öyledir. Her devirde öyledir. Her devirde öyle olmasaydı zamanlar üstü kitapta yer almazdı. Bugün, geri kalmış coğrafyalardaki yallanıp afyonlanmış sürülere bir de 'demokrasi' boncuğu dağıtılıyor. Yallanmış sürü bu boncuğa bakıp ağzından şehvet salyaları akıtarak, Allah ile aldatmanın imansız Karanlarına avukatlık yapmasını mazur gösteriyor.

Anlaşılan o ki, bugünün Karanları; Lût, Nuh, Musa, Harun devrinin Karanlarından daha şanslı. Çünkü bugünün Karunları eski Karanlardan çok daha organize, çok daha teşkilatlı. Daha da önemlisi: Bugünün Karanlarının, kitleyi aldatmada kullandıkları 'demokrasi' adı verilen kancıklık ve fettanlıkta eşsiz bir yosmaları var! Küresel kapitalizmin süper kodamanları, geri kalmış ülkelerdeki maraba kapitalisti hizmetkârlarına bu yosmayı tepe tepe kullanmaları için her türlü desteği veriyor.

Maraba kapitalistleri bu yosmayı alabildiğine kullanacak ve işleri bittiğinde tekmeleyip bir köprü altına atacaklar. Yallanıp afyonlanmış raiyye bunu bile göremiyor. Yosma kullanılarak varılan hedef ele geçirildiğinde, sıra, yallanıp afyonlanmış raiyyeyi tekmelemeye gelecek. Maraba kapitalizminin sadık hizmetkârları, işte o gün, raiyyenin orasına burasına vurdukları tekmelerle, ona yedirdikleri 'çadır yalları'nı onun ağzından burnundan getirecekler.

HÂMAN:

Hâman sözcüğü, Eski Mısır'da din adamlarının unvanı olarak kullanılmıştır. Amon-Ra'nın hizmetkârı anlamında Hâ-Amon'un Arapçalaşmış şeklidir. Fi-Ra-vun da 'Ra'nın oğlu' veya 'Ra'nın bedenlenmiş hali' (Yürüyen Ra!) anlamında eski Mısır krallarının unvanı idi. Hâmanlar, Mısır geleneğinde 'Aman tapınağının rahipleri' olarak anılırlar. Mısır havzasında Hz. Yusuf ve Hz. Musa dahil, ismi anılan ve anılmayan tüm peygamberlerin, Hâmanlara karşı şiddetli bir mücadele içinde oldukları görülüyor.

Hâman, hem din gücünü hem de bürokratik bilgi gücünü temsil eden bir tip olarak dikkat çekiyor. Hz. Musa'nın getirdiği dini, Mısır'ın esas dinine bir saldırı olarak gören Firavun ve kodamanları, çevrelerini saran bürokrasiyi de dincilerden seçerek kitle tarafından aşılması çok zor bir güç oluşturmuşlardır. Kur'an, böylece, bürokrasinin din sınıfından gelen yandaşlara telsiminin ne büyük bir bela olduğunu da bize öğretmiş oluyor.

FİRAVUN-HÂMAN-KARUN ÜÇLÜSÜ NEYİN SEMBOLÜ?

Kur'an; Hz. Musa'yı, Firavun (kral, sultan, padişah), Hâman (yandaş bürokrat ve kutsallaştınlmış din adamı) ve Karun (yandaş ve azgın servet sahibi) üçlüsüne karşı hakikat mücadelesi veren **bir** Tanrı Elçisi olarak göstermektedir.

Kur'an, Firavun ile Hâmân ve Karun kuvvetleri arasında kopmaz bir lişki, bir kader birliği görmektedir. Firavun-Hâman-Karun üçlüsü üç ayette birlikte anılmıştır:

"Karun'u, Firavun'u, Hâmân'ı da öyle yaptık. Yemin olsun, Musa onlara açık seçik kanıtlarla geldiği halde, yeryüzünde büyüklük tasladılar. Ama öne geçemezlerdi. Her birini kendi günahı ile yakaladık." (Ankebût, 39-40)

"Yemin olsun, Musa'yı da ayetlerimizle ve apaçık bir kanıtla göndermiştik. Firavun'a, Hâmân'a ve Karun'a göndermiştik de onlar şöyle demişlerdi: 'Tam yalancı bir sihirbazdır bu!'" (Mümin, 23-25)

Bürokrasinin, özellikle dinsel bürokrasinin başı ve sembolik ismi olan Hâmân ise Firavun'la altı ayette yan yana anılmıştır. Yani Firavunlara verilen zulüm desteklerinin en çok iş göreni Hâman desteğidir:

"Ve biz istiyoruz ki, yeryüzünde ezilip horlananlara bağışta bulunalım, onları önderler yapalım, onları mirasçılar haline getirelim. Ve yeryüzünde onlara imkân ve kudret verelim. Firavun'a, Hâmân'a ve onların ordularına da korkmakta oldukları şeyleri gösterelim." (Kasas, 5-6)

"Gerçek olan şu ki, Firavun, Hâmân ve bunların orduları yanlış yoldaydılar." (Kasas, 8)

"Firavun dedi: 'Ey seçkinler topluluğu! Ben sizin için benden başka bir Tanrı tanımıyorum. Ey Hâmân! Benim için çamurun üzerinde ocağı yakıp bana bir kule yap ki, Musa'nın Tanrısına ulaşayım. Aslında ben onun yalancılardan olduğunu sanıyorum." (Kasas, 38)

İlginç noktalardan biri de Firavun'un, sadece Hâmân'la anılmasına karşın sadece Karun'la anılmamasıdır. Bu demektir ki, Firavun güç, Hâmân gücü olmadan sadece Karun gücüyle egemen olamaz.

Firavun sadece Hâmân güçlerle egemen olabilirken sadece Karun güçlerle egemen olamamaktadır.

Kur'an bize gösteriyor ki, firavun saltanatlarının egemen olduğu topraklarda en büyük ödül, firavunların yakını olmaya hak kazanmaktır. Firavun yalakalarının, bu kazanım için yapmayacakları şey yoktur. Bu yalakalar, özellikle hakikat ve ışık öncülerine kötülük etmeyi temel ödül sebebi bilmektedirler. Kur'an, bütün bu inceliklere, kendine özgü kelam harikasıyla, iki cümlede açıklık getirmiştir:

"Büyücüler geldiklerinde, Firavun'a dediler ki, 'Eğer biz galip gelirsek bize gerçekten ödül var, değil mi?' 'Evet, dedi, siz o zaman benim yakınlarımdan olacaksınız." (Şuara, 41-42)

De'b: Değiştirilmesine İzin Verilmeyen Âdetler:

De'b, sürekli aynı tutulan, değiştirilmeyen âdet-gelenek demektir. (Râgıb, el-Müfredât) Bu de'b, firavun saltanatların öncekilerinde de aynı idi. Kur'an, firavun zihniyet ve zulmüne dikkat çeken ayetlerin üçünde bu de'b sözcüğünü kullanmıştır. (Ali İmran, 11; Enfâl, 52, 54) Âli İmran 10-11 bize gösteriyor ki, bu de'bin en esaslı karakteri 'mal ve evlatla şımarıp azmak'tır. Onun içindir ki, firavun saltanatlarının öncüleri ve beslemeleri, servetin yarattığı güce dokunulmasına asla izin vermezler. Çünkü bu onların sonu olur. Ama bir son mutlaka ve muhakkak gelecektir. Bu son, Firavun ve benzeri kodamanların, 'ateş yakıtı' olarak cehennemi boylamalarıdır. Yakın çöküş ihtimali de vardır. Bu ihtimal, inkılap (Kur'an bu kelimeyi aynen kullanıyor) yani devrimdir. Evrensel-genel bir kural olarak şöyle deniyor:

"Zulmedenler, hangi devrime uğrayıp baş aşağı döneceklerini yakında bilecekler." (Şuara, 227)

Demek ki, Firavun saltanatlarının hegemonyasını bitirmenin Kur'ansal yolu şu iki aşamadan geçer:

1. İsyan,
2. Devrim.

Birincisini öncüler, liderler (asa sahibi Musalar, balta sahibi İbrahimler) yapar. İkincisi ise büyük kitlesel kıyamları gerektirir. Ama şöyle veya böyle, hiçbir yaratıcı devrim, isyan ve ihtilalsiz olmamıştır, olamaz. Bu isyan ve ihtilal, eskilerde kanlı oluyordu, şimdilerde ise demokratik seçimlerle pekâla olabilir. Elverir ki, kitlelerin bilgi ve bilinç düzeyleri gereken yere yükseltilebilsin. Bu bilinç yükseltme işini aydınlar yapar ve bilinçlenen kitleler demokratik devrimi gerçekleştirerek zulmü iş başından seçimle uzaklaştırırlar.

Zulüm:

Firavun saltanatları, birer zulümler ve zalimler saltanatıdır. Kur'an burada, ilginç bir yaklaşımla, hem Firavunu hem de onun toplumunu 'zalimler' olarak anmaktadır:

"Rabbinin Musa'ya, 'Zalimler topluluğuna git. Firavun'un toplumuna git! Hâlâ sakınmayacaklar mı?' diye seslenişini hatırla." (Şuara, 10-11)

Firavun ve besleme çevresi elbette zalimlerdir; ama bütün bir kavim nasıl 'zalimler' oluyor? Oluyorlar, çünkü fiilî zalimler, saltanatlarını sürdürmek için zulüm yaparken, onlara itaat eden kitle de zulme rıza göstererek zalim sıfatına müstahak hale geliyor. Unutmayalım, Zühruf suresi, 54-56, firavunları yaratanların onlara itaat eden halklar olduğunu hükme bağlamıştır. Bu konunun ayrıntıları için bizim, *'Kur'an'm Yarattığı Mucize Devrimler'* adlı kitabımız okunmalıdır.

Bu saltanatlar öncelikle uyarıcı ve aydınlatıcıları zulümle susturmayı esas alırlar:

"Onların ardından Musa'yı, ayetlerimizle Firavun'a ve kodamanlarına gönderdik de ayetlerimiz karşısında zulme saptılar. Bir bak, nasıl olmuştur bozguncuların sonu!" (A'raf, 103)

"Firavun dedi: 'Biz onların oğullarını öldürüp kadınlarını diri bırakacağız/kadınlarının rahimlerini yoklayıp çocuk alacağız/kadınlarına utanç duyulacak şeyler yapacağız. Üzerlerine sürekli kahır yağdıracağız." (A'raf, 127)

Firavun saltanatları, bastırılan kitlelere 'azapların en kötüsünü, en korkuncu'nu reva görmektedir, (bk. 2/49; 7/141; 14/6)

Tuğyan:

Firavun saltanatlarının belirgin özelliklerinden biri de tuğyan veya tâğutluktur:

"Firavun'a gidin, çünkü o tâğutlaştı." (Tâha, 24, 43; Nâziât, 17)

Bu kavramın ayrıntıları için bu eserin Tâğut maddesine bakılmalıdır.

Korku:

Firavun saltanatlarının bastırma araçları ve temel silahları arasında korku önemli bir yer tutmaktadır:

"Firavun ve kodamanlarının kendilerine kötülük etmelerinden korktukları için, kavmi arasından bir genç nesil dışında hiç kimse Musa'ya inanmadı." (Yunus, 83)

Kur'an bu ay etiyle, zulme karşı verilen mücadelede, gençliğin olmazsa olmaz yerine de dolaylı bir vurgu yapmaktadır.

Hile, Tuzak, Desise:

Firavun saltanatların kullandıkları silahlardan biri de aldatma, hile, desise ve namertliktir. Kur'an, bunu 'keyd' ve 'mekr' sözcükleriyle ifadeye koymaktadır. Tâha 60 ve 64'de keyd, Ğâfir 45'de mekr kelimesi kullanılmıştır. Zulüm ve tagallüp saltanatları asla dürüst olmazlar. Dürüst olmaya karar verseler saltanatları biter. Onun için sürekli hile ve namertlik tezgâhlarlar. Kur'an bunu, kendine has kelam ihtişamıyla, Firavun'un bir karakteristiği olarak ifadeye koymaktadır:

"Bunun üzerine, Firavun oradan ayrıldı, tüm hile ve kurnazlığını topladı, sonra geldi." (Tâha, 60)

Firavun yalakaları, sahip oldukları her şeyin ellerinden gidebileceğini hissettikleri bir yerde çılgına dönmüşcesine şöyle diyorlar:

"İşlerini aralarında tartıştılar, fısıltıyı koy ulaştırdılar. Dediler: 'Şunlar, iki büyücüden başka bir şey değiller. Büyüleriyle sizi toprağınızdan çıkarmak ve sizin örnek yolunuzu silip yok etmek istiyorlar. Hünerlerinizi/hilelerinizi hemen birleştirin; sonra saf bağlamış olarak gelin! Bugün, üstün gelen kurtulmuş olacaktır." (Tâha, 62-64)

Çöküşün eşiğine gelmiş totaliter-müşrik bir zorbalığın ölüm çığlıkları ancak bu kadar güzel ifade edilebilir.

israf Yani Onun Bunun Haklarından Zalimce Savurganlık:

Firavun saltanatlar, haklarını gasp ettikleri kitlelerin alın terlerinden oluşan servetleri, kendi saltanatlarını kuvvetlendirmek için sınırsızca ve zalimce harcarlar. (İsraf denen bu zalim illet için bk. burada, Savurganlık mad.)

"Firavun, o toprakta gerçekten çok üstündü ve gerçekten onun bunun malından savurganlık yapan tam azgınlardan biriydi." (Yunus, 83)

İslam tarihinde bunun tipik mümessilleri Emevîlerdir; özellikle Muaviye bin Ebu Süfyan. Ümmetin emeklerinin ürünü olan mal ve parayı, ümmeti zulüm ve sapıklık altında inletmek için sınırsızca dağıtmıştır. Hz. Ali ve Ehlibeyt imamlarının, Emevî despotizmi karşısında mukavemetsiz kaldıkları tek 'silah', ümmetin malından sınırsızca dağıtılan bu **ulufelerdir.**

Firavun saltanatlarına karşı çıkışın en büyük önderi Hz. Musa, zalimlerin sahip bulunduğu bu malî imkân yüzünden Allah'a şikâyette bulunmaktadır. Çünkü zulüm saltanatını mağlup etmenin önündeki en büyük engel, işte bu, fütursuzca harcanabilen para ve kullanılabilen imkânlardır. Ölümsüz gerçek, ulül azm peygamber Hz. Musa'nın dilinden şu şekilde yakınmaya dönüştürülmüştür:

"Musa şöyle dedi: 'Rabbimiz! Sen, Firavun ve kodamanlarına şu iğreti hayatta debdebe verdin, mallar verdin. Rabbimiz! Senin yolundan saptırsınlar diye mi? Rabbimiz! Onların mallarını sil-süpür, kalplerini şiddetle sık ki, acıklı azabı görünceye kadar inanmasınlar!" (Yunus, 88)

Fırkalara Bölme:

Firavun saltanatlarının egemenliği sürdürme araçlarından biri de karşılarına dikilme ihtimali bulunan kitleyi, çeşitli oyunlarla muhtelif fırkalara bölmek, başka bir deyişle toplumu fırkalaştırıp bölük pörçük hale getirmektir. Çünkü fırkalaştırılan halk sürüye dönüşür. Öyle bir sürü ki, kendi kendini yiyip tüketir. Zalim yönetimler, kendilerine zarar verecek etkinlikte bir gücün vücut bulmasını bu sayede önlemektedirler. Kur'an bu noktaya harika bir dokunuşla ışık tutarken, aynı zamanda, firavun güçlerin 'üstünlük ve basan' sebeplerinden birini de aydınlatıyor:

"Gerçek şu: Firavun o yerde egemenlik kurmuş ve ora halkını fırkalara ayırmıştı. Onlardan bir topluluğu horlayıp eziyordu. O, gerçekten fesadı yayanlardandı." (Kasas, 4)

Dikkat edilirse, Firavun üstünlüğü, kitlenin fırkalara bölünmesinin bir uzantısı olarak verilmektedir.

Bozgunculuk ve Fitne İle İtham:

Bütün firavun saltanatları, aydınlık ve gerçeğin temsilcilerini, 'bozgunculuk ve fitne çıkarmak', toplumu karmaşaya sürüklemekle itham ederek etkisiz kılarlar. Bu şeytanî tezgâh, Hz. Musa karşısındaki Mısır firavunlarından, Hz. Hüseyin karşısındaki Emevî Firavunu Yezid'e, günümüzün adı konmamış bir yığın firavununa kadar hep böyle işletilmiştir:

"Firavun kavminin kodamanları dediler: 'Musa'yı ve toplumunu, yeryüzünü fesada verip seni ve ilahlarını terk etsinler diye mi bırakıyorsun?' Dedi: 'Biz onların oğullarını öldürüp kadınlarını diri bırakacağız/kadınlarının rahimlerini yoklayıp çocuk alacağız/-kadınlanna utanç duyulacak şeyler yapacağız. Üzerlerine sürekli kahır yağdıracağız." (A'raf, 127)

"Firavun dedi ki, "Bırakın beni, şu Musa'yı öldüreyim de Rabbine yalvarsın. Çünkü onun, dininizi değiştirmesinden yahut yeryüzünde fesat çıkarmasından korkuyorum." (Mümin, 26)

FİRAVUN NEYİN TEMSİLCİSİ?

Geleneksel anlayış, özellikle Emevîci zihniyet, Firavun'u (veya firavunları) dinsizliğin temsilcileri olarak değerlendirmiş, öyle tanıtmıştır. Bu tanıtım esas alındığında firavun ruhlu veya firavuncu olmamak için dine, peygamberlere inanmak yeterlidir. Acaba Kur'an'ın söylediği, anlatmak istediği bu mudur? Hayır, bu değildir.

Bir defa Firavun, dinsiz değildir. Musa'nın onunla savaşı da dinsizlik yüzünden değildir. Tanrısal vahiy, o arada Kur'an, hiç kimsenin dini-imanıyla kavga etmez; böyle bir önerisi yoktur. Kavga, zulme karşıdır. Eğer öteki dinlerden olanlar sizin dininize, imanınıza musallat olurlarsa onlarla savaşırsınız; çünkü böyle bir tasallut zulümdür. Bu tasallut yoksa onlarla iyi geçinmeniz gerekir. İlke, ölümsüz bir beyyineyle şöyle konmuştur:

"Allah sizi, din konusunda sizinle savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara adaletli davranmaktan men etmez. Allah, adaleti ayakta tutanları sever. Allah sizi; ancak din hakkında sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran,

çıkarılmanıza yardım eden kimselerle dost olmaktan/onları işlerinizin başına geçirmekten yasaklar. Onları dost/yönetici edinenler, zalimlerin ta kendileridir." (Mümtehine, 8-9)

Tek düşman zulümdür:

"Zalimlerden başkasına düşmanlık yapılmayacaktır." (Bakara, 193)

Kur'an'ın şirkle kavgası, şirkin din olması yüzünden değil, zulüm oluşu yüzündendir. Çünkü "Şirk büyük bir zulümdür." (Lukman, 13) O halde, Firavunla (ve firavunlarla) mücadeleyi değerlendirirken, evvel emirde bakılacak olan, bu zulüm olgusudur. Kur'an, bu ince noktaya, muhteşem bir vurgu yaparak hem bu gerçeği göstermiş hem de zulüm saltanatlarının, kendilerinde hangi tahrip edici güçleri vehmettiklerine dikkat çekmiştir. Dehşet verici olgu şudur: Firavun, Musa'ya inanmak için kendisinden izin alınması gerektiği kanısındadır. Musa'nın söyledikleri değil, Firavun'un ona inanma izni verip vermemesi önemlidir. Şöyle diyor:

"Firavun dedi: 'Demek ben size izin vermeden ona inandınız ha!" (A'raf, 123)

Bir rejim ve sistemin totaliter yapısını bundan daha mükemmel gösteren bir beyyine bulunamaz. Bu beyyine, 'totalitarizmin tanımı' gibidir: Yaratıcıya iman dahil, her konuda ve her şey için saltanat gücünden izin almak. Bütün bunları değerlendirdiğimizde, Kur'an adına şunu söylememiz gerekir: Teolojik açıdan eksiği olmayan ama zulme bulaşan bir dinci zihniyetle de mücadele gerekir. Mâûn suresi bize gösteriyor ki, böyle bir zihniyet, namazlı-niyazlı olduğu halde melun ve zalim olabilir. Ve onunla buna göre mücadele gerekir. Çünkü, böyle bir zihniyet, din-iman, namaz-niyaz perdesi altında firavunluk yani zulüm sergilemektedir.

Firavun'un, dinsiz olması şöyle dursun, kararlılıkla sahip çıktığı bir dini vardır ve o dinin yaşaması için mücadele etmektedir. Dahası var: Firavun, halkı doğru yola iletenin kendisi olduğu inancındadır. Şöyle diyordu:

"Ben size kendi fikrimden başkasını göstermem. Ve ben, sizi, aydınlık/doğruluk yolundan başkasına da kılavuzlamam." (Mümin, 29)

Firavun'un Hz. Musa ve Hz. Harun'a açtığı savaşın gerekçesi teolojik ayrılık değildir. Mısır nehirleri, topraklar, saltanat ve paradır. Musa, "Mülk Allah'ındır, sen onda egemenlik kuramazsın!" diyor. Firavun ise "Bu nehirler, bu topraklar benim!" diyor. İşte işin kilitlendiği yer burasıdır. Amaç, sahip olunanları elden kaçırmamaktır. Şu kaygıya ve elde bulunanları, özellikle saltanatı kaçırmamak için sergilenen şu çırpınışa bakın:

"İşlerini aralarında tartıştılar, fısıltıyı koyulaştırdılar. Dediler: 'Şunlar, iki büyücüden başka bir şey değiller. Büyüleriyle sizi toprağınızdan çıkarmak ve sizin örnek yolunuzu silip yok etmek istiyorlar. Hünerlerinizi/hilelerinizi hemen birleştirin; sonra saf bağlamış olarak gelin! Bugün, üstün gelen kurtulmuş olacaktır." (Tâha, 62¬64)

Bu müşrik kaygı, Kur'an vahyine karşı savaşan Mekke şirk oligarşisinde de aynen vardı. O oligarşinin kopardığı vaveyla, Firavun yandaşlarının kopardığı vaveylayla hemen hemen aynıdır:

"Sâd! Zikir/öğüt/uyan dolu Kur'an'a yemin olsun ki, iş hiç de onların sandığı gibi değil! Gerçeği örten o nankörler bir gurur, ayrılık ve bütünden kopuş içindedirler. Onlardan önce nice nesilleri helak ettik biz, bağrıştılar onlar, fakat kurtuluş yoktu; geçmişti zaman. Kendi içlerinden kendilerine bir uyarıcı geldi diye şaşıp kaldılar. Ve şöyle dedi bu nankörler: 'Bu adam yalanlar düzen bir büyücü. İlahları bir tek tanrıya mı indirgemiş?! Bu, gerçekten hayret edilecek bir şey!' Temsilcileri olan kodaman grup öne çıktı: 'Haydi, yürüyün! İlahlarınıza sahip çıkmada kararlı davranın! Gerçek şu ki, istenip beklenen şey budur. Öteki millette işitmedik böyle bir şey. Bu bir uydurmadan başka şey değildir. Öğüt ve uyan, içimizden ona mı indirildi?!" (Sâd, 1-8)

Firavun yalakalarının feryatlarıyla, Mekke şirk oligarşisinin feryadını veren ayetlerde omurga kelime ve tabirler aynıdır: 'Büyücü, yalancı, ilahlara karşı çıkmak, mele', 'daha önce böyle bir şey görmedik', 'o da kim ki Tanrı ona vahiy göndersin!'

Firavun dinlerinin ortak-belirgin niteliği, şirktir. Yani tanrılık güç ve yetkilerinin birtakım tanrılar arasında bölüştürülmesi. Bizzat Firavun bu tanrılardan biridir ve ona göre, 'en yüce Tanrı' kendisidir.

"Firavun dedi: 'Ey seçkinler topluluğu! Ben sizin için benden başka bir Tanrı tanımıyorum. Ey Hâmân! Benim için çamurun üzerinde ocağı yakıp bana bir kule yap ki, Musa'nın Tanrısına ulaşayım. Aslında ben onun yalancılardan olduğunu sanıyorum." (Kasas, 38)

Şirk dinine mensup Firavun, bu dinin ilahlarından biri olduğunu söylerken, mala mülke, saltanata dayanıyordu. Ve bunlara sahip olmayan Hz. Musa'yı küçümsüyordu. Firavun'a göre, Tanrı, böyle zavallı, yoksul birini kendisine temsilci seçmez. Mekke şirk oligarşisi de Hz. Muhammed'in peygamber olmadığını iddia ederken benzeri gerekçelere dayanıyordu. Kur'an, şirkin bu en büyük zulmünü şöyle deşifre ediyor:

"Firavun, toplumu içinde haykınp şöyle dedi: 'Ey toplumum! Mısır'ın mülk ve yönetimi benim değil mi? İşte şu nehirler benim altımdan akıyor. Görmüyor musunuz? Yoksa ben şu zavallı, şu meramını anlatamayacak adamdan hayırlı değil miyim? Ona altın bilezikler atılmalı, yanında-hizmetinde melekler bulunmalı değil miydi?" (Zühruf, 51-53)

Mısır'ın mülk ve yönetimini kendisinin malı bilen Firavunla, imparatorluk topraklarını kendi mülkü, 'memâlik-i şahanesi' bilen filan kralın veya falan padişahın, marka ve kıyafetten başka ne gibi farkları olabilir?!

Şirk dininin ikinci temel özelliği, bir zorbalık dini olmasıdır. Bu dininin egemen olduğu yerde köleler-efendiler, ezilenler-ezenler, alttakiler-üstttekiler vardır.

Üçüncü özellik, paranın ve madde gücünün üstünlük ölçüsü olmasıdır. Bütün peygamberler gibi, Musa ve Harun peygamberlerin, o arada Hz. Muhammed'in mücadelesi işte bu zihniyete karşıdır; bir teolojik dalaş değildir. Oysaki geleneksel Müslüman dincilik, bu kavgayı bir 'teolojik dalaş' olarak tanıtır. Böyle tanıttığı için de birkaç rekât namaz, her mahallede bir iki cami görüldüğünde kavga biter. Ezilen ezildiğiyle, sömürülen sömürüldüğüyle, zalim zalimliğiyle, mazlum mazlumluğuyla kalır.